

1. Ας περιγράψουμε ό,τι συμβαίνει αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη. Καταρχάς η κρίση εντείνεται. Ποια τα σημεία σε έξαρση και γιατί;

Η κρίση είναι παγκόσμια, συστημική, έχει πλήξει τους μηχανισμούς διευρυνόμενης αναπαραγωγής του σύγχρονου νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, με επίκεντρο τη χρηματοπιστωτική σφαίρα, δηλαδή τον μηχανισμό χρηματοδότησης και επιτήρησης της καπιταλιστικής οικονομίας. Στην Ευρώπη και ειδικότερα στην Ευρωζώνη (ΖτΕ) έχει οδηγήσει σε κρίση δημόσιου χρέους, ακριβέστερα σε διευρυνόμενη κρίση αξιοπιστίας (insolvency) του δημόσιου χρέους. Οι καταθέτες (κυρίως οι μεσαίες τάξεις) αλλά και οι «επενδυτές» (καπιταλιστές του χρήματος) αποσύρονται από τα κρατικά ομόλογα της ΖτΕ με αποτέλεσμα την αύξηση των επιτοκίων, που σε ορισμένες χώρες καθιστούν το δημόσιο χρέος μη διαχειρίσιμο.

2. Ποιες οι προτάσεις των διαφόρων μερών. Ποιοι οι βαθύτεροι λόγοι της διαφωνίας ιδίως Γαλλίας – Γερμανίας; Δεν έχει ενδιαφέρον που δεν διατυπώνεται ενδοσυστημική μεν αλλά τρίτη λύση ή απλώς διάφορα αποσπασματικά σημεία της διακινούνται σε ένα είδος ημιπαρανομίας;

Για τις κυρίαρχες τάξεις της Ευρώπης η κρίση και ειδικότερα η κρίση χρέους αντιμετωπίζεται ως «ευκαιρία» για μια ολομέτωπη επίθεση ενάντια στο λαϊκό εισόδημα και τις κοινωνικές κατακτήσεις, για τη «λατινοαμερικανοποίηση» της Ευρώπης αναφορικά με τον μισθό, το κοινωνικό κράτος, την εργοδοτική εξουσία, με στόχο την αναδιανομή του παραγόμενου πλούτου προς όφελος του κεφαλαίου και θεσμικές αλλαγές που να θωρακίζουν την εργοδοσία και τα κέρδη. Μια τέτοια επίθεση, με δεδομένη την παράδοση αλλά και το (μέτριο, πλην όμως υπαρκτό) επίπεδο κινητοποίησης των εργαζομένων στην Ευρώπη δεν θα είχε πιθανότητες επιτυχίας, αν δεν υφίστατο το πρόβλημα του δημόσιου χρέους και η απειλή της «χρεοκοπίας». Εντούτοις, επειδή οι εξελίξεις έχουν τη δική τους δυναμική, η κρίση χρέους «τους ξέφυγε», τείνει να γίνει ανεξέλεγκτη. Αυτό δημιουργεί αντιθέσεις ανάμεσα στις κυρίαρχες τάξεις της Ευρώπης (π.χ. οι Γάλλοι «αισθάνονται» εντονότερα το πρόβλημα), καίτοι όλοι εξακολουθούν να απορρίπτουν οποιαδήποτε ενδοσυστημική λύση θα άμβλυνε την κρίση χρέους, π.χ. με την εγγύηση όλων των δημόσιων χρεών από την ΕΚΤ και το «τύπωμα χρήματος». Υιοθετούν ημίμετρα, τα οποία όμως

βαθαίνουν τη χρηματοπιστωτική αστάθεια. Το φάσμα της διάλυσης της ΖτΕ είναι πλέον ορατό.

Είναι εφικτό το σχέδιο των δύο ταχυτήτων για την ευρωζώνη; Αν όχι γιατί λέγεται, ιδίως από τη Γαλλία;

Δεν είναι εφικτό, αν με αυτό εννοούμε τη διάσπαση της ΖτΕ σε δύο νομισματικές περιοχές. Οποιαδήποτε κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση, όπως ακόμα και η απόπειρα για μεμονωμένη αποχώρηση μιας χώρας από το ευρώ θα σήμαινε εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού και του δημόσιου χρέους όλης της ΖτΕ, με αποτέλεσμα τη διάλυσή της σε σύντομο χρονικό διάστημα. Τέτοια σενάρια διατυπώνονται διαρκώς από τους κυρίαρχους κύκλους διότι αποτελούν στοιχεία του ιδεολογικού πολέμου που διεξάγεται στο πλαίσιο της οξυμένης ταξικής πάλης: Επιδιώκουν να τρομοκρατήσουν τους εργαζόμενους, να τους προειδοποιήσουν ότι αν δεν πειθαρχήσουν στη λιτότητα και την αντιδραστική αναδιάρθρωση της κοινωνίας κινδυνεύουν να χάσουν ακόμα περισσότερα: τις ελπίδες τους για εργασία και μισθό, την όποια περιουσία τους...

3. Πώς εξηγείται οι ελίτ της Ευρώπης να μην βλέπουν το προφανές, το φαύλο κύκλο που δημιουργεί η πολιτική τους;

Αναφέρεσαι προφανώς στον φαύλο κύκλο λιτότητας-ύφεσης. Όμως η κρίση του κεφαλαίου είναι έλλειψη υπεραξίας, όχι έλλειψη ζήτησης. Η συμπίεση του μισθού και του κοινωνικού μισθού συνιστά τη στρατηγική της αστικής τάξης, ιδίως σε συγκυρίες κρίσης υπερσυσσώρευσης όπως η σημερινή, όπου το ποσοστό κέρδους του κεφαλαίου συμπιέζεται. Το βάθεμα της κρίσης αποτελεί «εκκαθάριση» για το κεφάλαιο, καταστροφή κάθε «εμποδίου» ώστε το ποσοστό κέρδους να κινηθεί και πάλι ανοδικά παράλληλα με τη φτώχεια των πολλών και την ανεργία, ώστε η συσσώρευση να επιταχυνθεί και πάλι, αρχίζοντας έστω από μικρότερη συνολική παραγωγή. Η στρατηγική του κεφαλαίου είναι επομένως η *υποτίμηση της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών*, είτε με την «εσωτερική υποτίμηση» (τη μείωση του μισθού), είτε/και με τη νομισματική υποτίμηση, στις χώρες που έχουν «ανεξάρτητη» νομισματική πολιτική (με δεδομένο ότι πάντα το μεγάλο κεφάλαιο έχει τη δυνατότητα να διατηρεί τον πλούτο του στο προσφορότερο διεθνές νόμισμα).

Βλέπουν το «κόστος» που προκαλεί η πολιτική τους ακόμα και για το κεφάλαιο, όμως θεωρούν ότι το μακροπρόθεσμο κέρδος θα αντισταθμίσει τις όποιες απώλειες.

4. Ποια η πρόταση της Αριστεράς για την υπέρβαση της κρίσης και ειδικότερα της κρίσης της ευρωζώνης;

Λύση δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς ριζική αλλαγή στους κοινωνικούς και πολιτικούς συσχετισμούς δύναμης. Χωρίς τελικά ένα πολιτικό συνασπισμό δυνάμεων που να διεκδικήσει τη διακυβέρνηση της χώρας σε αντιστοιχία με τα λαϊκά συμφέροντα: Έξοδος από το Μνημόνιο και κατάργηση όλων των μέτρων που απορρέουν από αυτό.

Ο μόνος δρόμος για να σταματήσουν κάθε μήνα οι ανακοινώσεις καινούργιων μέτρων ενάντια στη δυνατότητα να ζει κανείς αξιοπρεπώς είναι το δυνάμωμα των αντιστάσεων και των διεκδικήσεων. Πολύμορφα κινήματα που αναπτύσσονται και άλλα που θα αναπτυχθούν: Δεν πληρώνω – ανυπακοή – αλληλεγγύη – συνδικαλιστικές διεκδικήσεις, ειδικά πρωτοβάθμιων σωματείων, για μία αναγέννηση του εργατικού κινήματος με συμμετοχή των μεταναστών – περιβαλλοντικά ζητήματα.

Η εναλλακτική διακυβέρνηση είναι τελικά αναγκαία σε όλες τις χώρες της Ευρώπης και όχι μόνο. Για μια νέα αρχιτεκτονική της Ευρώπης, που θα προστατεύει την κοινωνία από τον ασφυκτικό έλεγχο των χρηματαγορών και θα προτάσσει τις κοινωνικές ανάγκες έναντι του καταναγκασμού για συνεχή αύξηση της κερδοφορίας του κεφαλαίου. Η «λογική» των κοινωνικών αναγκών και του κοινωνικού ελέγχου αποτελεί ένα εναλλακτικό πρόταγμα απέναντι στη λογική της «ανταγωνιστικότητας» και του κέρδους ως προϋπόθεσης για την (ανεύρετη) λαϊκή ευημερία. Αποκτά έτσι αντικαπιταλιστικό περιεχόμενο, επιτρέπει να τεθεί με *μαζικούς όρους* η προοπτική του σοσιαλισμού.

* Δανεισμός των κρατών κατευθείαν από την ΕΚΤ.

* Να υπάρξει ουσιαστικός έλεγχος των τραπεζών και των χρηματοπιστωτικών αγορών. Να επιβληθεί φόρος σε όλη την Ευρώπη επί των χρηματοπιστωτικών πράξεων, τα έσοδα από τον οποίο θα τα συγκεντρώνει ένα ταμείο ειδικών σκοπών (ΤΕΣ) και το οποίο θα χρηματοδοτεί πανευρωπαϊκές δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές και τα ασφαλιστικά συστήματα. Στην κρίση οι ιδιώτες δεν βάζουν το χέρι στη τσέπη για έργα, όταν το κέρδος είναι αβέβαιο και οι τράπεζες δεν χρηματοδοτούν. Η ανεργία απαιτεί μαζικές δημόσιες επενδύσεις.

* Να αυξηθούν οι συντελεστές φορολογίας του κεφαλαίου και των μεγάλων εισοδημάτων στο μέγιστο συντελεστή που ισχύει στην Ε.Ε. (40%).

* «Ποτέ ξανά παγκόσμια κρίση από τη λειτουργία των τραπεζών». Ο τραπεζικός τομέας να έλθει κάτω από ουσιαστικό κοινωνικό έλεγχο. Να λειτουργούν ως οιονεί κοινωφελείς οργανισμοί που στόχο έχουν τη σχεδιασμένη, κάτω από κοινωνικό δημοκρατικό έλεγχο, χρηματοδότηση των αναγκών της κοινωνίας. Τώρα μπορεί να γίνει αυτό, καθώς απαιτούνται τεράστια επιπλέον ποσά για να διασωθούν οι ευρωπαϊκές τράπεζες.

* Συνολική επαναδιαπραγμάτευση του χρέους. Δημόσιου και Ιδιωτικού. Να μπουν ρήτρες στη σύναψη δημόσιου χρέους ώστε όταν αυξάνεται η ανεργία να μειώνεται ή να αναστέλλεται η πληρωμή του χρέους για να χρηματοδοτηθούν δημόσιες επενδύσεις. Το ιδιωτικό χρέος για τους εργαζόμενους δημιουργήθηκε από την κερδοσκοπία των τραπεζών, την κερδοσκοπία στα ακίνητα, από τη διεύρυνση των ιστορικών αναγκών των εργαζομένων και λόγω της σχετικής καθήλωσης των μισθών σε σχέση με τον παραγόμενο πλούτο.

* Να αναμορφωθεί πλήρως το φορολογικό σύστημα ώστε να επιβαρύνονται πραγματικά οι «έχοντες και κατέχοντες». Δεν έχει νόημα καμία μείωση χρέους αν τα δημόσια έσοδα υπολείπονται των δαπανών επειδή φοροαπαλλάσσονται θεσμοθετημένα ή εκ των πραγμάτων οι επιχειρήσεις: το χρέος θα ξαναδημιουργηθεί. Απαιτείται πρωτίστως διάλυση της ακραίας νεοφιλελεύθερης αντίληψης ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να έχουν φορολογική ασυλία γιατί διαφορετικά θα καταφύγουν δήθεν σε επενδυτική αποχή.

* Προγράμματα χρηματοδότησης για την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, την απασχόληση και τις υποδομές.

5. Ποια η απάντηση στην πρόταση για επιστροφή στη δραχμή; Πώς η πρόταση παραμονής στην ευρώζונה, στη βάση της επανίδρυσής της, απαντά στα επιχειρήματα (π.χ. Φελντστάιν, Λαπαβίτσα κ.τ.λ.) ότι δεν μπορεί να ανακτηθεί η ανταγωνιστικότητα εντός ευρώ; Ακόμη περισσότερο πώς απαντά στην κριτική από κομμάτι της Αριστεράς που λέει ότι δεν υπάρχει «καλό ευρώ» ή ότι «η Ευρωζώνη μόνο νεοφιλελεύθερη μπορεί να είναι»;

Στην παρούσα φάση έγινε φανερό ότι δεν μπορεί να υπάρξει πρόταση «επιστροφής στη δραχμή». Η μόνη πρόταση που μπορεί να υπάρξει είναι

«επιστροφή στη λιρέτα, στο εσκούδο, στο βελγικό φράγκο, στην ιρλανδική λίρα, στη δραχμή, στην πεσέτα, κ.ο.κ.», δηλαδή η διάλυση της ΖτΕ, η «αναδίπλωση» στο εθνικό κράτος και κεφάλαιο και οι νομισματικοί πόλεμοι, όπως περίπου στο Μεσοπόλεμο. Η «πρόταση» αυτή από μόνη της δεν είναι προοδευτική και αριστερή. Αντίθετα, πρόκειται για μια συντηρητική αντίληψη, που θεωρεί ότι προϋπόθεση για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής θέσης των δυνάμεων της εργασίας αποτελεί η ενίσχυση του εθνικού καπιταλισμού στο διεθνή καπιταλιστικό καταμερισμό εργασίας (αύξηση εξαγωγών των ελληνικών καπιταλιστικών επιχειρήσεων κλπ.).

Πέραν τούτου, είναι λάθος η άποψη ότι μια καπιταλιστική χώρα, όπως η Ελλάδα, που χαρακτηρίζεται από ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών πάσχει από «χαμηλή ανταγωνιστικότητα». Ο καπιταλισμός είναι «χρηματική οικονομία» που κινείται από τη λογική του κέρδους, όχι «οικονομία υλικών αγαθών» και υλικών ισοζυγίων. Οι χώρες που παρουσιάζουν εμπορικά ελλείμματα είναι κατά κανόνα εκείνες που χαρακτηρίζονται από ψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, κερδοφορίας και αποδόσεων των εγχώριων χρηματοπιστωτικών τίτλων, δηλαδή οι χώρες που προσελκύουν κεφάλαια και «αποταμιεύσεις» από το εξωτερικό. Διαφορετικά ειπωμένο, θα ήταν αστείο να χαρακτηρίσουμε τις ΗΠΑ «χώρα χαμηλής ανταγωνιστικότητας» και την Κίνα «χώρα υψηλής ανταγωνιστικότητας». Ανάλογη με των ΗΠΑ ήταν η περίπτωση της Ελλάδας μέχρι το 2009: *Η πραγματική ετήσια αύξηση του ελληνικού ΑΕΠ την περίοδο 1995-2009 υπερέβαινε κατά 1,6 π.μ. την αντίστοιχη αύξηση στην Ευρωζώνη*. Η χώρα προσέλκυε διεθνείς «αποταμιεύσεις», που της επέτρεπαν να εισάγει περισσότερα από όσα εξήγαγε. Το ΑΕΠ της Ελλάδας μεγεθυνόταν με διπλάσιους ρυθμούς σε σύγκριση με εκείνο της Γερμανίας. Γιατί το γεγονός αυτό να μην αποτελεί άραγε «δείκτη ανταγωνιστικότητας»;